СВОБОДА

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ

SVOBODA

UKRAINIAN DAILY

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXI. Число 216. Джерзи Ситі, Н. Дж., понеділок, 17. вересня, 1923. VOL. XXXI. No. 216. Jersey City, N. J., Monday, September 17, 1923. THREE CENTS

ПРЕЗИДЕНТ ПРОТИ ОБМАНЬСТВ В ТОРГОВЛІ ВУГЛЄМ

ВАШІНГТОН, 14. вересня. — Президент Кулидж приказав федеральній вуглевій комісії зробити як найдокладнійше слідство над торговлею твердого вугля, щоби запобігти обманьствам та рабункови публики через торговців.

Головною недостачою, проти якої звертається увага Білого Дому, є безпотрібне торговання вуглем, якого наслідком є зайве підношення цін товару. В деяких случаях вуголь переходить аж через чотири руки, заким він, вийшовши з майни, перейде в руки споживача вугля. На основі тимчасових розслідів стало відомим президентови, що зиски декотрих торговців вуглем виносить по 3 та 4 доляри, а в рідких случаях навіть 4 доляри 75 центів на тону.

Федеральний уряд не дав до зрозуміння, як він, розслідивши вже торговлю твердим вуглем, думає запобігти рабованню публики торговцями. Догадуються лишень, що федеральний уряд не буде міг ужити своеї власти проти них, а віднесеться до стейтових урядів, щоби вони почали судові процеси проти всіх, що побирають неоправдані зиски з торговлі найважнійшим топливом.

СТЕЙТ БЕРЕТЬСЯ ДО ТОРГОВЛІ ВУГЛЄМ

ЛИНКОЛЬН, Небраска, 14. вересня. — Стейтовий губернатор Браейн оповістив, що він незадовго пустить в життє машину для продажі вугля по цінах кошту для всіх мешканців стейту. Має він замовленого вугля на зиму на 15 міліонів долярів та хоче, щоби при продажі помагали йому всі місцеві уряди по містах та селах.

НЕВДАЧА БОЛЬШЕВИЦЬКИХ АҐЕНТІВ СЕРЕД ЮНІЙНИХ РОБІТНИКІВ

ДЕКЕЙТОР, Илинойс, 14. вересня. — Збори илинойської Федерації Праці, що обєднує майже всі илинойські робітничі юнії, відкинули значною більшостю голосів внесенне на „амальґамацію" (зіллятте) всіх юній в одно тіло, як се пропонував большевицький аґітатор Вілієм Фостер.

Бесідники закидали Фостерови, що він стремить до розбиття робітничого руху та зведення його в большевицькі лабети. При голосованню проти Фостера голосувало 350 голосів, за всего 80.

ЗНОВА ДВА ВОЄННІ КОРАБЛІ РОЗБИТІ

ВАШІНГТОН, 14. вересня. — На побережу Тихого Океану коло Санта Барбара розбилися два американські воєнні кораблі типу контраторпедовців („дістройерс"). Кораблі назвалися: Фараґат та Сомерс.

Вістка про сю нову втрату так заворушила міністерство фльоти, що сейчас приказано розвести як найдокладнійше слідство над причинами катастрофи та подати вислід слідства до публичного відома.

З сими двома кораблями число кораблів, розбившихся за послідний тиждень на Тихому Океані, виносить вже 9.

ЗА ПРИВЕРНЕННЄМ БИТТЯ ЗЛОЧИНЦІВ

ВІНІПЕҐ, Манітоба, Канада, 14. вересня. — З нагоди ревізії карного закона виступив прокуратор Ґреґем з проектом, щоби місто вязниці завести в деяких случаях на злочинців фізичну кару.

Кару малиб вимірювати при помочи спеціяльної машини до биття („спенкинґ мешін"), яка має буки ріжної грубости та може бити з ріжною силою. На думку внескодавця, ся нова (на ділі дуже стара) метода кари запобігалаби богато злочинам та булаби богато більше людяна, як теперішні побої руками, які практикуються в канадийських тюрмах.

ВЕЛИКІ ВТРАТИ ЧЕРЕЗ МОРОЗИ

ШИКАҐО, Илинойс, 14. вересня. — Фармери середно-західних стейтів, заскочені передвчасними морозами, спішуться зі збиранням своїх рільничих продуктів з піль.

Мимо сього богато шкоди не дасться вже оминути. Одні тютюнові фармери з Вискансина обчисляють, що вони стратили через морози яких 300,000 долярів.

МІСТО ПРОГАНЯЄ 2,000 РОБІТНИКІВ

ДЖАНСТАВН, Па., 14. вересня. — Міський уряд приказав покинути місто всім Муринам та Мексиканцям, що не жили в місті послідних 7 літ. Наслідком сього зарядження вийшло вже з міста 2,000 робітників.

Міський уряд подає за причину свого зарядження те, що через сі дві ґрупи населення були в місті поважні заворушення.

ҐАЗЕТЯРІ ХВАЛЯТЬ СОЦІЯЛІСТИЧНИЙ УРЯД В МЕКСИКАНСЬКІМ СТЕЙТІ

МЕРІДА, Мексико, 14. вересня. — Півдечно-американські ґазетярі, котрі виїхали були зі своеї конвенції на розсліджене умов в соціялістичнім мексиканськім стейті Юкатані, вернулися з великим похвалами для поступу, який сей стейт зробив на всіх полях національного життя.

ВІЙСКОВА ЦЕНЗУРА ҐАЗЕТ В ТУЛСІ

ТУЛСА, Оклаґома, 14. вересня. — На приказ ґубернатора стейту заведено війскову цензуру на місцеві ґазети на так довго, поки в околиці буде тревати вимковий стан. Війсковий цензор заняв уже свій уряд в редакції ґазети „Де Тулса Трибюн" та приказав редакції предкладати собі до переглянення все, що буде поміщене в ґазеті.

ЩЕ ОДНА РАДА НА ДОРОЖНЕЧУ ТОПЛИВА.

СПРІНҐФІЛД, Месечузетс 14, вересня. — Товариство Американських Інжинерів виступило з пляном заведення так званих вуглевих фондів ощадности, подібних до клюбів Рождества. Після сього пляну всі споживачі вугля мали організуватися в клюби та ощаджувати гроші через цілий рік і давати їх на процент, щоби в зимі мати защо купувати вугля.

ПРИЇЗД ВІДОМОГО ПОДОРОЖНИКА ТА ВЧЕНОГО ДО АМЕРИКИ.

До Отави, в Канаді, приїхав Фіртйоф Нансен, відомий подорожний та вчений, славний зі своеї ратункової акції для голодуючих в Росії, щоби перебути цілу зиму в Злучених Державах та Канаді та дати кілька відчитів про Лігу Народів та тим подібні питання межинароної політики.

ДЕМСІ ДАЛЬШЕ БОКСЕРСЬКИМ ЧЕМПІОНОМ СВІТА.

Під велики шатром на Поло Ґрандс в Ню Йорку відбулася в пятницю. 14. вересня, велика кулачна боротьба за чемпіоант світа в боксованню. Ставали до себе до кулачного дбовою: Південний Американець Фірпо, як визовник та дотеперішний чемпіон Демпсі. На бійку прийшло 85.000 видців, які заплатили разом за вступ 1 міліон 250,000 долярів.

Побідником вийшов без трудности Демпсі, побивши свого противника в другій стрічі. Прихід з бійки розділено так, що Демпсі яко побідник дістав 468,750 долярів, Фірпо 156,250 долярів, аранжери решту.

СКІЛЬКИ ІНВАЛІДІВ Є З СВІТОВОЇ ВІЙНИ.

У звіті, виданім „Міжнародним бюром праці", читаємо таке: Інвалідів, що одержують запомогу є в: Німеччині 1.537.-00, Австралії 706.000 Австрії 164.000, Бельгії 50.000, Канаді 45.000, Зед. Державах 157.0000, Фінляндії 10.000, Франції 1,500.-000, В. Британії 1,170.000, Італії 800.000, Польщі 320.00, Румунії 100,000, Югославії 164,000, Росії 775,000, Чехословаччині 236,000, Новій Зеляндії 20,000. Загальне число інвалідів цілого світа 4,124,000. Одначе тут іще не зачослено урядової статистики жертв війне в Туреччині, Болгарії, балтійських державах, Оортуґалії, Мадярщині й Японії. Отже можна приняти, що загальне число воєнних інвалідів усьгоо світа більше як 10 міліоів.

ПРИЇЗД КУНА ДО АМЕРИКИ.

В пятницю, 14 вересня, приїхав до Злучених Держав др. Вільгелм Куно, бувший німецький канцелєб, попередник теперішнього канцелера Штреземана.

Куно приїзджає до Америки в характері представника німецької корабельної фірми та заявляє, що його приїзд не має нічого спільного з політикою. Запитаний ґазетярами про умови в Німеччині, говорив він, що життє там стає з дня на день щораз тяжче, та що як не зайде поправа, то треба буде сподіватися подій, які відобються поважно не лишень на Німеччині, але й на всіх сусідних краях. Він вказував на поважні наслідки для цілого світу з того, що рух промисловий в Німеччині стає на мертвій точці. Він заявився, що сплата воєнних довгів може наступити лишень після пляну Анґлії, за котрим, на його думку, стоять теж і Злучені Держави.

ЗА КРАДІЖ 7 ЦИГАР ДО ТЮРМИ.

Перед стейтовим карним судом в Ню Йорку поставлено оногді якогось 23-літного Ґовадаш обжалованого зате, що вкрав від сплячого в возі підземної зелізниці подорожного сім циґар. Поставлений перед суд зелізнишим детективом обжалований признався до вину, і суддя видасть за кілька днів на нього вирок. Грозить йому за се кара від пять до десять літ.

ЧОТИРИ ОСОБИ ЗГОРІЛИ В ОГНИ.

Підчас пожару одного дому в Ню Йорку згинуло від огню четверо осіб з тої самої родини. Огонь почався десь в підвалю, а спинайчися по сходах, зайшов на третий поверх, де заскочив родину Бучера та задушив мужа, жену та двоє дітий, заким наспіла огнева сторожа.

ДІТОЧИЙ ІДЕАЛ.

В одному шпидали в Ню Йорку помирае поволи від невилічимої серцевої недуги 12-літний хлопчина Стакдейл. Говорить він лікарям, що він знає що помре, та що се його не журить так, як те, що він хоче стати пластуном („скавтом"). Його ідеалом було все здати іспит на скавта. Довідавшися про се товариство пластунів призначує кождого дня кількох членів-хлопців, щоби вони відвідували недужого хлопчину, якого ідеалом є стати одним з них. Від відвідин хлопчина набирае поволи віри в можливість свого вилічення.

З ГРОШЕВОГО ТОРГУ В НЮ ЙОРКУ.

Економічні і політичні відносини в Европі вплинули, що в останніх днях на нюйорському грошевому торзі падали потрохи у ціні гроші (паперові) Француські, італійські, а навіть анґлійські.

Коли на біржі появились чутки, що італійський премієр Муссоліні хоче іти війною проти Юго-Славії ізза пристані Фюме, так у середу (12. с. м.) ліра впала в Ню Йорку на 17 точок в поріванню з ціною попереднього дня. Щойно пізнійше того дня ціна лір знову трохи підскочила, як показалась їх потреба, бо нюйорські шовкові промисловці робили замовлення на італійський шовк ізза кризи в японському шовковому промислі по землетрясенню.

Найзамітнійші в минулу середу були ціни німецької паперової марки. Рано того дня продавано по півтора міліона німецьких марок за одного американського цента. Перед замкненнем біржі надиво і німецка марка була поправилась, бо вже давали тільки один міліон марок за цента. За біліон хотіли 10 долярів. А щеж тому рік треба було за один міліон німецьких марок заплатити 6.50 долярів, а тому 10 літ $250,000.

Польскі марки ще продавано трохи дорозше, бо продавано міліон марок за 4 доляри.

Австрійські корони від довшого часу держаться одної ціни (бо більше не друкують), по 14 долярів за міліон.

ЖИДИ ВВОДЯТЬ УКРАЇНСЬКУ МОВУ У СВОЇ ШКОЛАХ.

Ужгородська часопись „Руська Нива" пише: Дотепер в школі жидівської громади в Ужгороді учено по мадярськи. Шкільний відділ звернув громаді увагу, що можна вчити або по еврейськи (жидівськи) або в державній мові (руській). Тож жидівська шкільна рада постановила завести у своій школі науку в руській мові.

ОБЄДНАННЄ В ПІДКАРПАТСЬКІЙ УКРАЇНІ.

Ужгородський дневник „Русин" (з 26. м. м.) повідомляє, що дня 23. серпня с. р. відбулися в Береговi наради жидівських політичних партій Підкарпатської Руси, на яких постановлено злучити всі жидівські партії в одну партію, яка буде назиnатись „жидівська партія Підкарпатської Руси".

В нараді взяло участь 150 делеґатів.

ЕСПАНСЬКА РЕВОЛЮЦІЯ СКІНЧИЛАСЬ ПЕРЕДАЧЕЮ ВЛАДИ ВІЙСКОВІЙ ДИРЕКТОРІЇ

МАДРИД, столиця Еспанії, 14. вересня. — Революція в Еспанії покищо покінчилася в той спосіб, що король Альфонсо XIII приняв уступленне міністерського кабінету Алгусемаса, а покликав на премієра ґенерала Пріма Рівера, під котрого проводом збулася безкровна революція. Король поручив йому також скласти війскову директорію для тимчасової управи державою.

В цілій Еспанії проголошено стан облоги, але в краю панує повний спокій.

ЛОЙД ДЖОРДЖ ПРИЇЗДИТЬ ДО АМЕРИКИ

ЛОНДОН, 14. вересня. — Бувший британський премієр Давид Лойд Джордж вибирається ще при кінці сього місяця до Америки. Він має приїхати до Ню Йорку дня 5. жовтня с. р.

Він хоче виголосити лекції в більше як 20 містах Злучених Держав і Канади.

АМБАСАДОР ГАРВІ ХОЧЕ ГОВОРИТИ ПРО ПОЛІТИКУ КУЛИДЖА

ЛОНДОН, 14. вересня. — Сюди прибув нині американський амбасадор в Анґлії полковник Джордж Гарві. Він заявив, що представить британській публиці американську політику під теперішньою адміністрацією Кулиджа.

ЩО НІМЦІ ПЕРЕБУЛИ В РУРЩИНІ

БЕРЛІН, 14. вересня. — В півурядовому німецькому звідомленню сказано, що вчасі французької окупації в Рурщині убито 120 Німців, та що Французи заграбили там півтора триліона німецьких марок. Також французи засудили там на тюрми й арешти 145,000 осіб, разом на 1,500 літ кари. Прогнали вони з рідних осель 131,000 осіб.

МУССОЛІНІ ЩЕ НЕ СПІШИТЬСЯ З АНЕКСІЄЮ ФЮМЕ

ПАРИЖ, 14. вересня. — З Риму повідомляють, що італійський премієр Муссоліні покищо не проголосить ще анексії (влучення) пристані Фюме. Тепер він відбуває у сій справі наради з Юго-Славією.

ПРИСУД СВІТОВОГО СУДУ ПРОТИ ПОЛЬЩІ

ҐАҐА, столиця Голяндії, 14. вересня. — Постійний Суд Міжнародньої Справедливости видав присуд у справі німецьких кольоністів в Польщі, яким польський уряд забрав землі.

Сі кольоністи осіли на польських землях в Познанщині і на Поморю ще перед підписанням версайського мирового договору. Колиж Польща захопила ті землі зараз по побіді аліянтів, вона викинула німецьких кольоністів і загарбала їх землі.

Тепер Німеччина віддала сю справу до вирішення світовому судови, який постановив, що Польща не мала права ані викидати Німців ані забирати їх земель, а навпаки, що на основі постанов про права й охорону національних меньшостий, які Польща приняла в умові з аліянтами, вона обовязана шанувати права національних меньшостий і їх приватну власність. Длятого Польща мусить звернути землі, які загарбала від німецьких кольоністів в Польщі.

Сей присуд світового суду проти Польщі вважають тут важним рішенням, на якого основі будуть опиратись другі національні меньшости в Польщі і в других державах, котрі терплять тяжкі переслідування.

АМЕРИКАНСЬКІ СЕНАТОРИ ВЕРТАЮТЬСЯ З РОСІЇ ДОМІВ

МОСКВА, 12. вересня. — Американські сенатори, що приїхали сюди яко висланці накладця Герста, покидають Москву і вертаються небаром домів.

РАТУЮТЬ ДІВЧАТ З НЕВОЛІ В ГАРЕМАХ

ЖЕНЕВА, Швайцарія, 14. вересня. — У звідомленню, яке предложено Зборови Ліґи Народів, сказано, що минулого року виратувано в Туреччині 300 дівчат з неволі в гаремах.

ЯПОНІЯ ЗАКУПИТЬ МАТЕРІЯЛИ НА ВІДБУДОВУ ПО ЗЕМЛЕТРУСІ

ТОКІО, столиця Японії, 14. вересня. — Японське правительство постановило купувати матеріяли на відбудову зруйнованих землетрусом будівель через окрему урядову аґенцію закупна.

Ся аґенція збере потреби в засобах сталі, міди, дерева й інших матеріялів і закупить відповідну скількість для видачі до будівлі.

ПРОДАЖНІСТЬ І ЧЕСНІСТЬ СЕРЕД КИТАЙСЬКИХ ПОСЛІВ

ПЕКІНҐ, столиця Китаю, 12. вересня. — Нині була проба вибору президента китайської републики, але не вдалась, бо бракувало потрібного числа послів парляменту до вибору, яке має виносити 580.

Оголошено, що друга проба буде в пятницю, 14. с. м., але і на сю нема надії, бо до кворум бракує найменьше 150 послів, які є між тими, що втікли з Пекінґу. В самому Шангаю перебуває тепер до 300 послів, котрі не хотять їхати до Пекінґу і голосувати на Тсао Куна.

Кандидат платить вже за голоси по $5,000, а навіть і до $10,000, але не може здобути потрібного числа виборців, бо 200 послів не дасться підкупити за жадну суму.

Як так далі піде, то безладде в Китаю ще потриває довший час, а скінчиться хиба аж наслідком якогось політичного перевороту.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays, at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES: Three cents a copy		ПЕРЕДПЛАТА: Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates.		В Джерзи Сити і заграницею.	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.

За оголошення редакція не відповідає.

З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Адреса: "SVOBODA", 83 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.

ДОВГ.

Кождий муж має довг супроти женщини, що покидає дім свого батька й матір, щоби бути його женою; зречися богато своєї самостійности; зносити його самолюбство, нудьгу та примхи; піклуватися ним в недузі; доглядати всего того, що робить його життя вигіднійшим, веселійшим, кращим.

Сей довг любови та посвячення може муж сплатити хоча в части через забезпечення себе в певній, богатій, сильній запомоговій організації; через віддання жені членської грамоти в Українськім Народнім Союзі, якою ся могуча організація зобовязується законним способом виплатити жені на випадок смерти мужа відповідне посмертне.

В той спосіб примірний муж ратує свою жену перед тим, щоби на случай його смерти вона пішла з його іменем попід чужі плоти бездомною вдовицею.

ПАЛОМНИЦТВА ПОЛЬСЬКОГО МІНІСТРА.

Пан М. Кухарскі, польський міністер польського промислу та торговлі, що кілька тижнів тому назад, як писали польські ґазети, пропав з Польщі, виринув у Лондоні. Як видно, пан міністер не покидає завзято своєї думки роздобути для польського скарбу гроші та стати польським міністром скарбу, як се йому обіцяв польський президент.

Виїзд Кухарського з Парижа потверджує слова американського банкира Морґана, що він за ніяку позичку Польщі не знає (себто знати не хоче). Зате приїзд пана Кухарського в Лондон, показує, що з Польщею мусить бути дуже круто, коли вона посилає свого урядового жебрака навіть до зненавидженоі Анґлії. Показує се теж на те, що любовні залицяння межи французьким кавалером та польською повією щось не зовсім в порядку.

Рівночасно, як з Парижа йдуть вісти про виїзд пана Кухарського до Лондону, з Варшави дзвонять в дзвони, які то гарні бизнеси обіцює Польща всім тим, що зложать її державну позичку. Обіцює польський уряд всім покупцям польських бондів небувалі користи: вони будуть брати не проценти, але участь в зарібках на спілку з польським урядом; їх довги будуть ґарантовані 60 процентами мита, отже довг буде сплачений за шість літ, а опісля вони будуть брати чисті зиски без капіталу.

Словом, ще одна ілюстрація тяжкого фінансового положення польської держави.

ЧИ УКРАЇНСЬКІ НАЙМИТИ ІНАКШІ?

Американська майнерська юнія розкрила перед американською публикою провокаторську роботу московських наймитів. Виходить з фактів, доведених юнією, що наймлені московськими большевиками аґенти приступали до юнійних орґанізацій, щоби нищити їх зі середини. Сих аґентів зпершу платив московський уряд, поки мав ще деякі фонди, і витратив на сю провокацію півтора міліона долярів. Коли московських фондів не стало, наймити московських аґентів впали на думку збирати на ріжні цілі, які захоплюють серце людини, як: запомога для страйкарів, для голодуючих, для політичних вязників і т. п. Гроші, зібрані в той спосіб, просто конфісковано на пролетарську революцію, себто обертано на гарний прожиток большевицьких наганячів, які не хочуть чесно працювати на життя.

Сі факти варта піднести тому, щоби й ми, українські іміґранти побачили, що українська іміґрація в Америці не є ніяким виїмком, що й серед других кругів американського населення велася провокаційна робота большевицьких наймитів. Маючи перед собою факти, предложені майнерською юнією, можна краще зрозуміти ту провокаційну роботу, яку ведуть московські наймити в деяких запомогових орґанізаціях, „сверлуючи" їх зі середини, нищучи їх через свої ґазети, віча, орґанізації, гейби вони були їм найбільшими ворогами.

Факти, предложені майнерською юнією, потребують ще вияснення з української сторони. Фактом є, що громадянин Володимир Целевич, представник ріжних старокраєвих орґанізацій, заявив на всенароднім вічу, що відбулося в Ню Йорку дня 19. серпня с. р., що в большевицьких ґазетах в Америці появилися були вістки, що серед української іміґрації в Злучених Державах зібрано на допомогу політичним вязням в Галичині суму 8,000 долярів, одначе ті гроші на допомогу політичним вязням в старому краю не пішли. Українські політичні вязні, арештовані польським урядом за боротьбу в старому краю минувшої осени, сидять в числі 150 люда, але вони не дістали зібраних большевиками в Америці гроший. Гр. Целевич на запити учасників заявив ще раз, що нащо зужито зібрані большевицькими агентами гроші на політичних вязнів, він не знає, але він знає, що їх на допомогу політичним вязням не вжито.

Отсе буде український причинок до діяльности московських аґентів серед робітництва в Америці.

СКАНДАЛ З ІНТЕНРОВАННЄМ МИТРОПОЛИТА ШЕПТИЦЬКОГО В ПОЛЬЩІ.

(Оригінальна допись „Свободи" з Відня).

Я вже писав коротко про задержанне митрополита Шептицького на двірці в Дзедзіцах, а радше про відчіпленне спального воза з хорим митрополитом та про висланне того воза до Познаня, де митрополита інтерновано в жіночім (!) монастири Хариток.

Ціла та подія викликала не лиш величезну світову сензацію але прямо скандал, який уряд польський та ціла Польща взагалі не так скоро вимажуть з людської памяти.

О. митрополит виїхав перед двома роками до Америки яко апостольський візитатор і то на паспорт диплематичний папської курії. Що робив в Америці, про се знають Американці ліпше як ми тут в Европі. Після вістий американських ґазет виконував він свій візитаторський уряд та збирав гроші на воєнні сироти. Ліва преса закидувала йому, що не аґітує і не збирає ґроший на визволенне Східної Галичини.

Однак на злодію шапка горить. Вшехполяки (а котрий властиво Поляк не є фактично вшехполяком?) піднесли крик, що митр. Шептицький аґітує проти признання Східної Галичини Польщі, а крики ті ще змоглися, коли прийшла вістка, що о. митрополит був на пару днів перед рішенням з 14. марта с. р. французького премієра Пуанкаре. Що вони там оба говорили, про се автентичної відомости не маємо. Знаємо лиш, що Пуанкаре заявив тоді, що Східна Галичина дістане так далеко ідучу автономію, що буде вповні задоволена (?!).

Про якусь чисто політичну акцію митрополита впрочім, нічого не було чути. Звісно було тільки се, що митрополит виступав перед численним збором ватиканських шпіців зі своїм знаним проектом злучення церков та заведення української мови у церковних відправах. Ті напрями — се річ, впрочім, не нова. Недавно навіть вселенський патріярх в Царгороді заявив в однім інтервю, що він нічого не мав би проти „соединенія", лише що питання чисто доґматичні готові станути сьому на перешкоді.

А щодо Східної Галичини то ми знаємо добре становище Риму в тій справі зі слів о. Дженокікія, коли по торжественних приняттях з боку українського гр. кат. населення в Галичині він приїхав зі Східної Галичини до Варшави.

О. Дженоккі висказав тоді своє повне вдоволенне з признання антантою сСхідної Галичини Польщі, бо се, казав, причиниться до успокоєння умів. По словам о. Дженоккія латинське (польське) духовенство також горячо причиняється (!) до того успокоєння, а постепенне вводженне целібату (перший тут очивидно о. Хомишин!) причиниться також не мало до розвязання помотаних східно-галицьких відносин.

Ось якої думки висланець Ватикану о. Дженоккі.

Остаточно о. митрополит рішився вернути до краю. Курія папська перевела відповідні переговори з послом польським при Ватикані Скршичським і на підставі заключеного порозуміння о. митрополит явився особисто у того посла і дістав візу. Все отже було впорядку.

Було се ще однак за правительство ґенерала Сікорського і тому вшехполяки вже тоді, щоби йому докучити, підняли ґвалт. Та о. митрополит занедужав у Відні і справа притихла. За той час настала зміна польського кабінету. Вшехполяки порозумілися з Вітосіками; прийшли до власти, а вшехполяк Гломбінський „заядлий" (як кажуть Москалі) ворог всього що українське, став міністром просвіти і віроісповідань.

Понеслися знову чутки про поворот митр. Шептицького до краю і се кинули польських шовіністів в жар. Вітов був власне в Сяноці, коли до нього дійшла та ґрізна вістка. Він зараз зателеграфував до польського посла Лясоцького у Відні, щоби „ужив всіх способів", щоби виїзд митрополита до краю зупинити. Та що-ж міг зробити Лясоцьки йв чужому карю? Нераз бувало вже таке, що посли робили заходи у дотичного уряду, щоб когось виґнатиз даної держави. Але — не випустити? Ні! такого ще не бувало, то і Лясоцькому се удатись не могло.

Тимчасом віза на пашпорті виходила вже 23. серпня, а продовженне не могло бути бесіди. На лихо митрополит ще й занедужав тяжко і лежав у шпиталі оо. Бонібратів. Треба було рішатись скоро і тому **о. митрополит казав себе завезти з ліжком на дворець, де його поміщено в однім відділі спального ваґону.** В ночі з 22. на 23. серпня заїхав поспішний поїзд з тим возом на стацію Дзеґіце і там розпочалась ґерега: других пасажирів (що солоно заплатили за свої місця до спання) викинено по большевицьки з ваґону, котрий відчіплено і вислано до Познаня.

Надармо ждав у Перемишлі на двірці епископ Коциловський, а у Львові брат митрополита о. Клим. О. митрополита в поїзді не було., Польський міністер внутрішніх справ д-р Кернік заслав його — для більшої сензації до монастиря Хариток.

І вийшов скандал, якого навіть давна корона польська не виділа!

Раптом преса польська вдарила себе у своє пусте чоло і замовкла з диву та з сорому. Ледви не ледви зачала із себе видушувати якісь неартикуловані звуки, шукаючи за помочю в тяжкому положенню.

І знайшовся яко перший борець, пан Ян Заморський, вшехопольський спеціяліст по українському питанню. Він виїхав передівсім з „національним ренеґопством" митрополита, і як то він колись висилав пізнійшого епископа Ортинського по польських панах, щоби їх до українства навертаті а через се скріпити католицизм в українськім народі. Та виводи пана Яна скандалу не усунули і „Нова Реформа" щиросердечно стверджує, що скандал є тай ще великий, і що завинили його вшехполяки кричучи, що поворот митрополита спровокував би ворожі для нього демонстрації у Львові. Але — каже „Нова Реформа" — на то є уряд, щоби до демонстрацій не допустити, а впрочім, демонстрували-б хиба партійники Гломбінського, а на них чейже він вплив ще має. Митрополит каже „Нова Реформа", мав право вернутись до держави, котру „просьбою о візу признав", а коли уряд має йому що до закинення, то на се має суди. Крутить Гломбінський, коли каже, що митр. Цептицький виїхав без дозволу Ватикану, бо се брехня. Ціла афера — се адміністраційний скандал, а про політичне значінне того скандалу обіцює „Нова Реформа" ще сказати своє слово.

* * *

Як бачимо, Польща має клопіт не лиш з ріжними народами, яких понахапувала до біса, але і з ріжними віроісповіданнями. З православними помагає собі, установивши на власну руку якусь автокефальну російсько-польонофільську церков*). Як звісно, митрополит Шептицький рад би в Холмі і на Волині відновити унію та іменував луцьким епископом о. Боцяна, котрого Польща не пускає до Луцька.

Недавно плакала вшехпольська „Ґазета Варшавська" ревними сльозами, доказуючи, що унія берестейська з 1596 р. була великою помилкою. Дуже її заболіло також, що о. Лозинський, католицький епископ в Новгордку, білоруський патріот і мріє про унію, а докищо заводить білоруські побічні богослуження.

Одначе лишім ті речі прихильникам і ворогам унії. Я нотую їх тут лиш з журналістичного обовязку. Важне що інше: Стався скандал, скандал неоцінимий.

Але паки і паки реку Вам, Американські Українці: буде єще більший злочинний скандал і то по Вашім боці, коли Ви отсього скандалу не використаєте основно в американській пресі!

Відень, 28. серпня, 1923.

Клим Обух.

*) Першого архиепископа її забив чернець о. Смараґд.

Матвій Костишин.

ЗАГРАЙ, СИНЄ МОРЕ!...

Відозвися, сиза чайко,
Розбий люте горе.
Усміхнися, славна Січи,
Заграй синє море.

Заграй, море, жовтим филям,
Нехай погарцюють,
Чей їх танець Запорожці
Чубаті почують.

Тай випливуть зза лиману
Як колись бувало,
І знов буде на байдаках
Сотні веслувало.

Грай же, море, і розбуджуй
Безталанні діти,
Щоб в кайданах не довелось
Покотом сидіти.

Гони филі аж до Дніпра,
А він перекаже
І розбудить кров козацьку,
Дорогу покаже.

На схід по Дон, а на захід
Через Прут до Сяну,
Виганяти з рідной землі
Шляхту препогану...

Грай же море! грай же синє,
Стогни без упину,
Розвеселюй в безталанню
Неньку Україну!

Як застогнеш, то і чайка
Сумно закигиче,
І розбудить кров козацьку,
У бій нас покличе.

Джемейка, Л. Ай., Н. Й.,
11. вересня, 1923.

ПОКЛИК

до родимців села Кобиловолок, повіт Теребовля.

Кількалітне марево світової війни знищило нам усі просвітні нституції в родимім селі.

Підчас російської інвазії, будинок читальні „Просвіти" був замінений на лазню, відтак Німці зробили з нього стайню на коні.

Завдяки родимцям, котрі приїхали ізза моря, по великих трудах зачато відбудову читальні. Зате відбудова шкільних будинків являється понад сили нашого громадянства. Через це щораз збільшаються ряди анальфабетів поміж нашою молодіжию. Польський уряд у зрозумілих нам польонізаційних заходах, помимо побираних великих податків, не дає жадних фондів на українські школи.

Наші громадяни, свідомі ваги школи, удаються до нас, живучих за океаном з розпучливим кличем о негайну поміч. На цей клич, ми односільчани азмешкалі в Гемтрамк, Миш., дня 26. VIII. 1923 скликали збори, на котрих започаткували на сю важну ціль 170 долярів.

Тепер відзиваємось словами просьби до всіх родимців, які живуть на землі Вашінґтона: поможіть рідному селу збудувати українську школу! Виховання в народнім дусі наших дітий є підвалиною нашої будуччини.

Віримо, що не найдеться ніоден з нас, котрий не розумівби ваги школи та не дав на ню своєї лепти.

По всякі інформації просимо відноситись до сталого комітету в Гемтрамк, на адресу: Y. Kowalsky, 2470 Danforth Ave., Hamtramck, Mich.

Id ffi*ylfvfis tnlfynltov

Де є більша скількість родимців просимо вибирати свої комітети, та зібрані гроші висилати впрост до виділу читальняного в Кобиволоках на руки Василя Бараника (Кримського), голови читальні.

КОМІТЕТ ОДНОСІЛЬЧАН СЕЛА КОБИЛОВОЛОК, ПОВІТУ ТЕРЕБОВЕЛЬСЬКОГО:

І. Тригу, голова; **В. Лазечко, Я. Ковальський**, секретарі; **І. Шкварок** касієр; **І. Явний, Е. Ковальський, А. Шкварок**, контр. комісія.

КОМІТЕТ БУДОВИ УКРАЇНСЬКОГО ШПИТАЛЮ У ЛЬВОВІ.

ДО УКРАЇНСЬКОГО НАРОДА В АМЕРИЦІ.

Важкі часи налягли на український нарід, який попав в чужинецьку й силоміць накинену йому владу польської держави. Бо коли перед світовою війною давала нам австрійська держава, що правда невистарчаюче але все таки хоча мінімальне заспокоєння культурних потреб, то тепер польська влада не вдоволяєся тим, що не думає відбудувати знищені війною наші інституції, але навпаки відбирає нам беззаконним і насильним шляхом все те, що виборoли ми собі довголітною кривавою боротьбою. Гнет нашого народу на просвітному й економічному полі викликує обурення цілого культурного світа, а вже о пімсту до неба кличе поведення польської влади в области так чисто гуманітарного характеру як шпитальництво й звязане з цим несення помочи хорим.

Наші хорі цілими днями вижидають по коритарах шпиталів, яких і так невелике число в краю, з природи річи відмовляють як раз нашим хорим найчастійше приняття з причини браку вільного місця. А коли вже пощаститься декому з наших земляків опинитися в непривітній бо чужій атмосфері шпитальної салі, то замість теплої, щирої опіки зустрінеться він з холодним, байдужим, а часто прямо ворожим відношенням. А таке нелюдяне трактовання наших хорих випливає часто прямо з упередження, погорди а навіть простої ненависти до української мови, зглядно до греко-католицької чи православної віри з боку польських лікарів і прислуги. Коли додамо до цього врешті й цю обставину, що лікарі, сестри й шпитальна служба не розуміють або не хотять розуміти української мови, що очевидно виходить в некористь хорих, то це все вистарчає вповні до очеркнення і висвітлення прикрого положення наших горих в польських шпиталях.

Та ці промахи виявилися надто дрібними польській владі, коли в останніх часах польське міністерство здоровля усунуло всіх українських лікарів, що були заняті через довгі літа в шпиталях, а також замкнуло до них доступ всім молодим практикуючим лікарам. Цей розпорядок мав на ціли не тільки акцію проти нашого лікарського стану, але також відбирає нагоду нашим хорим Українцям зустрічатися хоча часом зі своїм лікарем, який побесідував би рідною мовою і щирійше ними занявся. Ярким доказом на правдивість цих слів послужить цей факт, що др. Долинському, який мав вже за собою 20 літ шпитальної служби й якого польське міністерство іменувало директором шпиталю в Стрию, заявлено з уряду в тому же міністерстві, що номінацію зноситься тільки тому, що він важиться в мурах шпиталя з хорими Українцями говорити по українськи. Ходить тут також о усунення невигідних свідків безпримірних відносин, серед яких приходиться нашим хорим перебувати в шпиталях. Цей розпорядок доторкає болючо також посередно нашу суспільність ще й тому, що молодим лікарям, які не мають змоги виїхати за кордом на практику, яка для спеціялізації з огляду на місцеві важкі економічні відносини є конечна, утруднюють польські чинники доповнювання своїх студій на місци бо в краєвих шпиталях не тільки що не одержують вони платних посад але навіть забороняється їм безплатно практикувати.

В такому самому положенню находяться українські студенти-медики перед якими замкнено брами польського університету і клінік, а наш університет з причини браку власного шпиталя зміг для них уладити студії лише з обсягу 4 перших семестрів.

Та наш Нарід загартований в боротьбі о волю недасться знищити. Коли польська влада, що стягає з него податки і всякого рода надзвичайні драчки не дає йому того, що йому належиться, то нарід не буде сидіти з заложеними руками, а ТВОРИТЬ І ТВОРИТИ БУДЕ собі сам те, що до заспокоєння його потреб є конечне. Ми маємо ще з перед війни основану в 1904. р. інституцію Народню Лічницю у Львові — яка виказує дуже гарний розвиток і заспокоює бодай в части потреби наших хорих. Вона розвивається краще чим подібні польські інституції, дарма, що позбавлена підмог зі сторони теперішньої ворожої нам польської влади, чого доказом загальне довіря не лише нашої суспільности а також Поляків і Жидів, які в великому числі зголошуються до неї о пораду. В останньому році уділено в Народній Лічниці 18660 лікарських оглядин.

Одначе такими вислідами й здобутками сьогодня по воєнній хуртовині ми рішучо не вдоволимося, бо при теперішньому стані річий недужі можуть діставати лише амбуляторійну пораду а тяжко хорих не можна приняти як також не можна виконувати більших операцій задля браку поміщення. Тому порішила Народня Лічниця у Львові в порозумінню з Українським Лікарським Товариством завязати комітет якого задачію повести акцію будови ВЛАСНОГО ВЕЛИКОГО ШПИТАЛЮ на площі, на якій стоїть тепер малий дімок Народньої Лічниці. Комітет працює від 2-ох місяців і найшов повне зрозуміння і попертя цілої нашої суспільности в краю, яка обильно складає жертви на цю високу ціль. Дотеперішний вислід да езапоруку, що розпочате діло в скорі увінчається успіхом і здійснить наші заміри й пляни.

Ми хочемо одначе сотворити таку інституцію яка відповідала би потребам нашого великого народа і всім вимогам найновійших дослідів лікарських наук. Щоби це виконати в цілости і можливо як найскорше не можемо обмежитися на лепти нашого збіднілого старого краю, тим більше, що наш край пострадав від початку воєнної бурі до її кінця глубоке потрясення. І коли инші місцевости, що були видовищем війни відбудовуються завдяки державним підмогам, то кров і жертви українського народа зложені в часі світової війни стали наслідком міжнародної купецької ганебної політики жерелом доходу для наших ворогів, що розпинають дальше український народ. Проте недивно Вам буде, Браття, що ми котрі несемо на своїх плечах важкий тягар відбудови знищеного війною краю, даємо заосмотрення нашим інвалідам і воєнним вдовам по світовій і українській війнах і поміщуємо воєнні сироти по захистах, піклуємося і вивіновуємо зі збірок і добровільного місячного оподаткования сітку приватних народних і середних шкіл під управою Українського Педагогічного Товариства, які творять нездобуте заборолo проти дужого й нахабного наступу польонізації підпертого штучним але тим не менше грізним для нас насаджуванням по наших селах і містах польських шкіл, творимо остою культури, себ то український університет у Львові, НЕ МОЖЕМО БЕЗ ВАШОЇ СКОРОЇ ТА ВИДАТНОЇ ПОМОЧІ ЗДВИГНУТИ НАШ ВЛАСНИЙ ШПИТАЛЬ ЯКИЙ БИ ЗАПЕВНИВ НАШИМ ХОРИМ ТЕПЛИЙ І СЕРДЕЧНИЙ ПРИЮТ ПІД РІДНИМ ДАХОМ.

Браття, Ви дали вже після покінчення війни стільки разі повноту зрозуміння пекучих потреб краю, Ви дасте і тепер належну оцінку нашим святим замірам і зелізній волі побудувати й заосмотрити у все необхідне з теперішніми вимогами, укр. шпиталь, який принесе нашим лікарям і студентам-медикам потрібне вишколення а наші недужі найдуть певне приміщення і людяне трактовання з боку своїх людий-лікарів і прислуги. Так не гаймо часу, не зволікаймо зі здійсненням так великого діла, а Ваші щедрі жертви Браття зза Океану приспішать лише цю справу.

Датки просимо по можности присилати в долярах, зазначуючи рівночасно, що мають бути виплачені в долярах, а то зогляду на валютову ріжницю, — на адресу: Тов. Взаїмних Убезпечень „Дністер", Львів, ул. Руська 20. Про кожню висилку просимо повідомити комітет будови народнього шпиталю у Львові, на руки скарбника д-ра О. Подолинського у Львові, ул. Петра Скарги ч. 4.

Др. Іван Куровець, голова Нар. Лічниці; **др. О. Подолинський**, скарбник; **др. Дрималик**, директор Лічниці; **др. Іван Бережницький**, голова укр лікарського товариства.

(Печать).

ЯК ЖИВУТЬ УКРАЇНСЬКІ ПИСЬМЕННИКИ?

Товариство Помочі Письменникам в Трентоні, Ню Джерзі, за послідні часи своєї діяльности дістало кілька листів від ріжних українських письменників, з якими воно стоїть в зносинах в справі допомоги. Товариство хотілоб познакомити ширшу українську громаду в Америці з положеннем наших найкращих письменників, щоби всі, які цікавляться розвоем нашої національної культури, знали теж, як живуть ті, що коло сього розвою поклали найкращу працю та жертвували найкращі роки свого життя.

Тому Товариство позволить собі подати кілька уривків з листів ріжних письменників, не подаючи з відомих причин самих імен письменників.

Ось один письменник, родом з Великої України, відомий український поет пише з Чехословаччини:

„Листа Вашого і 25 долярів я одержав і складаю Вам і всьому Товариству щиру, сердечну подяку. Я постараюсь за всяку ціну сплатити сей борг і якось віддячити Вашому славному Товариству. Чи буде се через місяць, чи через рік — хто скаже?! На Україні істнує закон, який позбавляє письменника авторських прав. І на Україні друкують мої твори не тільки нічого не платючі, а навіть не порозуміваються з автором, який зміг би хоч поправки зробити якісь в новому виданні.

А тут, на „чужині" дуже важко знайти видавця, а коли Ви і знайдете, то буваєте примушені віддати працю за безцінок.

А здавалось би, що людина, яка написала до великих книжок, має вже на те, щоб жити спокійно і продовжувати свою роботу. Ну, та колись буде і на нашій вулиці світло! Тоді з тим більшою приємністю і вдячністю я і мої колеги згадаємо Ваше Товариство, яке в скрукну хвилину нас підтрімало.

Ще раз прийміть мою глибоку подяку"...

А ось так пише з Відня другий письменник з Великої України, відомий український вчений та суспільний діяч, та при тому й автор не злих оповідань:

„Спішу сповістити, що листа Вашого з 15 долярами я одержав, і прошу переказати Товариству Помочи Письменникам в Трентон мою щиру подяку за память і ласку, Вас же дякую особливо! Я добре тямлю Ваше імя і Вас самого, як одного з борців за визволення Галицького Селянства! Але читаючи Ваше імя під відозвами — гарними відозвами—трентонського Товариства, не думав я, що се Ви! Сумно мині відчувати з Вашого листу, що не зазнаєте щастя і за океаном. Ну але взагалі не такі тепер часи, щоб гараздувати людям, які болїють за свій нарід! Справі, поставленій Вашим Товариством, спочуваю як найсердечнійше".

Або знова один лист зі Чехословаччини:

„Сердечно дякую Вам і Товариству за десять долярів, що переслала мині редакція „Українського Прапору" в Чехословаччину.

Не відповідав Вам, бо був дуже хорий і тільки тепер можу Вам відписати.

Громадська Ваша мені допомога запрацьованими грішми, збіраними по копійкам, надзвичайно мене зворушила та й честь виказана мені велика.

До письменників я себе не зачислюю і претензій на зичливість до себе громадянства ніколи не мав і не маю.

Прожив 42 роки і як умів так й виконував свій громадський обовязок не думаючи, що в сьому є якись мої заслуги чи право на них. Бо на громадськи обовязки дивлюсь як на тяжкий хрест, який всі ми повинні нести, коли хочемо жити як нація, як орґанізоване ціле і як навіть одиниці, що не задовольняються своїм призирливим положеннем народа-раба серед инших народів культурного світу.

Але, признаюсь отверто, та національна солідарність, що помітно зростає серед українського галицького племени, а яку і я на собі відчуваю, піднімає духа, бодрить й таких, як і я...

Зворушив мене й Ваш простий, щирий лист. Немов то пишуть люди дуже близьки й давно знайомі...

Коли я проживу ще трохи, то в імени Вашого Товариства поверну ту допомогу тим, хто найбільш її потребує".

Отсей знова лист кидає деяке світло на життє українського письменника, закиненого в Болгарію:

„Не буду в подробицях описувати свого життя, я бачу, що Ви його розумієте.

Одно скажу, що гірше каторги.

Тепер промовлюсь за себе з приводу моеї праці на літературному полі.

Я зараз мало працюю, бо нема ніяк змоги, а у мене є давне дещо написане, та ні защо куда послати.

Так, що поставити себе як слід, щоб і Ваше Т-во упевнилось, я зараз ніяк не зможу. Нема змоги хоч коротенько написати, та само по собі я не хочу і іменувати себе письменником.

Мені волі, волі, а тоді я все зроблю. Я почуваю багато сили до писання, так життьові обставити так скрутно обставляють мене, що далі нема змоги".

Ще инчий письменник, сим разом Галичанин, проживаючий на іміґрації в Німеччині, пише нам так:

„Щире дякую Вам і цілому Вашому Шановн. Товариству, що не забуваєте про мене і помагаєте мені перетрівати нинішні тяжкі часи.

Вони дійсно незвичайно тяжкі. Це не фраза, щоб зворушувати людські серця, а щира правда.

До рідного краю не пускають, а на чужині дивляться на тебе як на ворога, як на щось такого, зайвого й непотрібного, чого требаб як найскорше позбутися. Чуєш це на кождім кроці. В хаті, котру за дорогі гроші наймаєш, на вулиці, в склепі, скрізь. І соромно тобі і так якось невисказано прикро, такий жаль почуваєш до світа й людий, що аж гидко.

Як не годен буде вижити, то треба буде літературне перо відложити на бік і взяти червоний атрамент та в якім Густі, або Мункачу, поправляти задачі. Поки що Америка ратує мене від того кроку, за що я її щире дякую. Від „Свободи" дістаю місячно 10 долярів за статі, вірші і взагалі за співробітництво. Це підстава мого істнування, бо **тутешні видавництва не платять нічого, а викладати на всіляких курсах доводиться теж за дурно.**

От чому я приймаю Вашу підмогу і дякую Вам дуже за неї. Може колись, або до Вашої каси віддам, або гроші поверну на якісь літературні ціли. На всякий спосіб будьте переконані, що вони не йдуть ні на люксус, ні на забаву, ні на жадні витребеньки, тільки на хліб насушний, і то малий і такого поганого, що у Вас, в Америці, певно навіть пси такого не їдять. Він камінем у жолудку лежить".

Він самий пише нам в другому листі:

„Я високо ціню тую прихильність, з якою Ви й Ваше Шановне Товариство ставитеся до мене. Це для мене велика потіха й дорогоцінна нагорода, що мої Земляки, гень за морем, не забувають про мене, читають і хвалять мої твори. Це дуже, дуже приємно почути, особливо чоловікови, котрий через війну стратив хату, платню, здоровля, усьо і сидить тепер у чужині, мов подорожний з розбитого корабля, якого море викине на чужий, невідомий берег.

Як буду здоров, то заберуся до викінчення всіляких літературних творів, котрі я відкладав з року на рік і з дня на день. Буде це одинокий спосіб віддячитися Вам, бо другої спромоги не маю."

Ще инчий український письменник з Галичини, який залишився під польською окупацією, надсилає нам листа, який змальовує злидні українського письменника під польською владою:

„Десять долярів, про котрі пишете, я дістав перед пару місяцями. Не писав я про се Вам, ані подякував, бо я не знав, від кого ті гроші і для кого. Банк прислав їх мені з короткою заміткою: „нам поручено виплатити Вам 10 долярів". Не написав, хто поручив, ані на що. Не знаючи, що сі доляри для мене, я сховав їх і ждав, коли прийде до мене яка вість, від кого вони і для кого. Аж з Вашого листа довідуюся, що то для мене від Вашого Товариства. Спасибі Вам за сю поміч, бо вона стала мені дуже в пригоді. Я від двох літ жив **виключно** з того, що мені „Свобода" присилала за мої оповідання. Через послідний рік я діставав по 15 долярів місячно. Тут, вріднім краю я не годен тепер заробити ані цента, бо такі настали відносини. Сам друкувати власним коштом (так як перед війною) не можу, бо власних гроший не маю, а друкарні тепер не дають кредиту. Отже вислід такий, що я тут на життє не можу заробити ні цента. Одиноким моїм ратунком була американська „Свобода" і випродаж моїх движимостий. Тимчасом мабуть і се вже мені урвалося. В червни опинився без цента. Я продав решту моїх книжок і троха меблів, тай за се виїхав в гори, ратувати — вже не здоровле, а решту життя. Тепер, коли Ви пишете, що тих 10 долярів для мене, а зміняю їх. Може ними добідую літо. Прошу подякувати за сю поміч Вашим товаришам. Але скажіть, що я волів би мати **зарібок,** ніж запомогу. У мене цілий куфер оповідань, тут ще не друкованих. Маю також готову історію України написану, зі становища української державности. Можнаб її друкувати частями. Я ту історію написав **на жаданне виділу Просвіти.** Рецензент (професор історії) обсипав її великими похвалами. Може би у Вас знайшлася яка спілка, котра видала би сю історію, або мої оповідання, — але в Галичині, бо тут друк о много дешевший, ніж в Америці."

Товариство наше, подаючи отсі виїмки з листів, вважає зайвим додавати щонебудь від себе. Воних говорять за себе самі. Хто розуміє, що народні культурні діячі, які творять народну культуру та підносять свій народ на висший уровень знання та почування, повинні мати таке саме забезпеченне свого життя, як всякий другий пожиточний робітник, не завагається післати сейчас допомогу для українських письменників на руки Товариства на адресу його секретаря

MR. W. HASIJ,
13 Furman Street, Trenton, N. J.
Тов. Помочі Письменникам.

ДАЛЬША ПЕРЕСИЛКА ФОНДІВ ОБЄДНАННЯ ДО СТАРОГО КРАЮ

Дня 6. вересня, 1923, вислано до краю з каси Обєднання Українських Організацій суму $1,369.00 на слідуючі цілі:

На рідну Школу (зі збірки)		350.00
Спілка студентів Українців в Німеччині (зі збірки)	117.36	
Спілка студентів Українців в Німеччині від Обєднання	33.64	150.00
Від Ліґи Горожан, Ню Йорк	400.00	
Від Обєднання в Спринґ Велі	65.25	
Від Обєднання в Емстердем	56.50	
Від п. М. Болехівського, Джолієт, Ілл.	5.00	
Від Обєднання	73.25	600.00
Тов. Опіки над Інвалідами, Львів (зі збірки)	46.36	
Тов. Опіки над Інвалідами, Львів від Обєднання	53.64	100.00
Союз Українських Інвалідів, Львів (уділи)	59.65	
Союз Українських Інвалідів, Львів, від Обєднання	10.35	70.00
Ольга Кобилянська, Чернівці (зі збірки)		12.00
На сироти у Львові (зі збірки)		16.50
На політичних вязнів у Львові (збірка)	12.00	
На політичних вязнів у Львові, від Обєднання	38.00	50.00
На фонд Федака (М. Болехівський, Джолієт, Ілл.)		5.00
На Літ.-Наук. Вістник (М. Болехівський, Джолієт, Ілл.)		3.00
На Світ Дитини у Львові (М. Болехівський, Джолієт, Ілл.)		1.00
На сиротинець в Филаделфії, Па. (збірка)		11.50
Загальна сума		$1,369.00

На повисші збірки зложили, крім вже проголошених, ще слідуючі жертводавці: На Рідну Школу: Др. С. Демидчук, Филаделфія, Па. (програний заклад) $10.00; громада Шенандо, Па., пер. І. Чорний: на студентів і університет $20.00; на сироти $10.00; на інвалідів $10.00.

З днем 6. вересня остає в касі Обєднання з „Ріжних Фондів" Фонд Утікачів на Кубі, Фонд Всеукраїнської Академії Наук, Голодних України, Кооперативної школи. Ці фонди будуть вислані після призначення, коли назбирається більша сума.

Громадяни і Громадянки:—

Використайте кожду нагоду до збірок, щоби хоч у части дати поміч нашому народови! Всі збірки шліть негайно до Обєднання і подайте виразно, на яку ціль призначені. Не забувайте за школи, інвалідів, боевий фонд, сироти!

Обєднанне Українських Орґанізацій в Америці.

ЧИТАЙТЕ УКРАЇНСЬКІ КНИЖКИ І ҐАЗЕТИ БО ЧАСТЕ ЧИТАННЄ ВЕДЕ ДО ПРОСВІТИ. А ПРОСВІТА — СЕ СИЛА. — ПИШІТЬ ПО НАЙНОВІЙШИЙ ЦІННИК КНИЖОК.

КУЛЬТУРНЕ ЖИТТЯ УКРАЇНЦІВ У СТАРОМУ КРАЮ.

(Кореспонденція зі Львова).

IX.

ПРИВАТНЕ УКРАЇНСЬКЕ ШКІЛЬНИЦТВО.

Як австрійська держава (під впливом польським, польських міністрів) дбала за українське шкільництво перед війною це кожньому Українцеви в Новім і Сстрім Краю аж надто відомо. Кому з нас не знані кличі ще до війни: „Наша школа в ярмі!" — „В школі наша будучність!". Українці важкою боротьбою за кільканцять лті одержали в Австрії всего 5 гімназій! Поляки ще перед війною мали без боротьби і жертв більше як 60 гімназій. Отже чи потрібно тут ширико розводитися над цим, яка **небезпека грозить Українцям на полі рідного шкільництва тепер під Польщею,** коли ще за Австрії українське шкільництво було тяжко переслідуване. Пригадаймо собі боротьбу Українців за український університет у Львові за часів небіщики Австрії! Пригадаймо собі день 1. липня 1910. р. Того то дня згинув на львівському університеті український академик **Адам Коцко.** Сотка студентів мучилася в тюрмі! Всі ці жертви остали без успіху. Тепер же, як настала Польща, як ухвалою Ради Амбасадорів 14. марта 1923 р. признано Сх. Галичину Польщі, Поляки виповіли отверту боротьбу всему що українське, українському шкільництву, украіно жерна ґазета „Слово Польське" (з 6. вересня 1923. р.) протонув взагалі знести, скасувати українську мову.

Тому український нарід мусить боротися всіми засобами проти цих ворожих затій. Тут повинні зникнути всякі партійні ріжниці!

На полі приватного шкільництва в Галичині ще перед війною працювати лише: „Педаґоґічне Товариство" і С. С. Василіянки. З инших проявів приватної ініціятиви в сій області є **перемиський жіночий інститут,** удержуваний спеціяльним, у цій цілі орґанізованим товариством. Діяльність „Українськоого Педаґоґічного Тов." проявлялася в трьох напрямах: видавництво літератури для молодіжи (книжочки) і шкільних підручників, удержування приватніх шкіл і опіка над молодіжю в бурсах. В піднаймі має УПТ. книгарню Ставропиґії (Льв Руська ч. 3.).

Українське приватне шкільництво і цього, 1923. р., мимо переслідвань,у мимо наґінки польської поліції дало гарні успіхи. Українське приватне шкільництво веде в Галичині і українське Педаґоґічне Товариство (УПТ) — „Рідна Школа" — Львів, Ринове ч. 10. II. п. **Під управою „Рідної школи" в шкільним році 1922-23 було в Східній Галичині: народніх шкіл, в учительських семинарій, 4 семинарійні курси, 10 гімназій, 12 гімназійних курсів, курс промислової школи.**

—o—

ЧОРНІ ДІЯМАНТИ

РОМАН В ПЯТИ ТОМАХ

МАВРА ЙОКАЯ.

(Переклад з мадярського)

ПЕРШИЙ ТОМ.

ТРЕТИЙ ТОМ.

(60)

Фінансова Наука.

Отже бондаварський маєток вони вже малиб.

Тепер бракує ще лише основний капітал в десять міліонів.

Тоді вони потрібують ще желізницю, що сполучує копальні з світовим ринком.

Пошукаймо спочатку десять міліонів.

Бондаварський поклад вугля вартий цього, а навіть ще більше. Але хто знає про це, хто вірить пому?

Ґазетна рекляма, надіслані оголошення починають втрачати свій вплив. Це мистецтво розуміє вже кождий.

„Благословення боже з Кальманом! Хто купує гамбурґські льоси?"

Цей дотеп починають розуміти. Благословення Каульман справді має, але воно походить не від нього.

Коли Фелікс зробив послугу Івану і привів до нього директора, він помітив в часі розмови на столі кавалок вугля з відтиском рослини подібної до пальців. Цей вугіль походив з бондаварської копальні.

„А! Це слід доісторичного птаха!" промовив Фелікс.

„Ні!" відповів Іван, „це відтиск рослинного листа."

„Я маю також гарну коллекцію петрофактів."

„То візьми і це до неї."

Фелікс забрав цей петрофакт з собою.

Тоді, коли Бондаварське акційне товариство було готове виступити з своїм підприємством, зявився в однім з найбільш росповсюджених німецьких видань оздоблений ілюстраціями опис знайденого в бондаварській копальні відтиску ноги птаха. Стаття була підписана „доктором Феліціусом."

„Ми хочемо побачити цей відтиск!" скрикнули вчені. Винаходець дав сотворінню, яке полишило слід своєї ноги, вдавленої в мягкий (!) ще вугіль також наукове імя: Protornithos lithanthracvides.

„Гого! стрівай!" скрикнули всі ґеольоґи, фізіольоґи, палеонтольоґи, професори, вчені, сверлячі артезіянських колодезів: „це велике слово!"

Одна ґрупа вчених твердила, що це можливо, друга, що це неможливо.

Чому це неможливо? Бо в часі формації камінного вугля не було ані птахів, ані ссавців; тому в комінним вуглі знаходять лише рештки рослин, мушлів і дуже рідко якусь рибу.

А чому це можливо? Бо всеж можна ще знайти щось, чого ще ніхто ніколи не знаходив. Ще гумбольд присягав, що в прасвіті не було мавп, бо ніде не знаходять фосільної мавпи, а від того часу знайшли в Анґлії одну, у Франції три фосільні макропітези.

Обґрунтовання такої можливости обурили наново табор заперечуючих істновання птахів і вони назвали віруючих в істновання птахів ослами; навіть амфібії бувають лише в брунатнім вуглі! Який же злочин поповнив антроцітерій? Але про птахів не може бути і мови!

Нарешті, коли суперечка перейшла через усі ілюстровані часописі, коли вона стурбовала німецьку, анґлійську і французьку публіку, цей сензаційний процес скінчили тим, що післали для розгляду і означення згаданого петрефакту комісію з пяти поважних професорів.

Доктор Феліціус запропонував тисячу дукатів тому, хто доведе, що його слід птаха не є слідом птаха.

Тоді трибунал вчених розглянув дотичний петрефакт і висловив одноголосно вердікт, що цей відтиск походить не від проторнітоса, але від листа ростини Annubaria longifolia. Це може і справді бути лише відтиском рослини, бо дотичний вугіль є не брунатний, але найчистійший чорний вугіль, в часі формації якого ще не істнувало жадного птаха.

Доктор Фелікс Каульман виплатив спокійно тисячу дукатів і подякував дуже красно цілій републиці вчених за те, що вони ласкаво пустили славу бондаварського вугля по цілому світу. Такої реклями він не здобув би за сорок тисяч ґульденів. Тепер най собі люде кричать, що проторнітос є несинітниця! Реноме бондаварського вугля було стверджено науково.

Отже наближається сприятливий час для дебюту цього підприємства на біржі.

Цеж найбільша наука на землі.

Біржа має дні доброго і злого гумору. Інколи вона буває дуже наелектризована, вівці стрибають на луці; інколи вони вішають голови і не хочуть торкнути гарну травицю. Інколи вони блеючи просять вівчара обстригти їх, бо вовна їм вже занадто важка. Иньшим разом всі вони тулять голови до купи і не зважають на жадні підбадьорення. Інколи невідомо чому провідний баран кидається бігти і всі инші біжать за ним, ані вівчар, ані пес не може стримати їх бігу.

Отже головна наука полягає в тім, щоб знати, коли на біржі добра погода.

Інколи бувають такі сприятливі дні, люде бувають в такім щасливім стані, листивники і ґаманці в такім піднесенім настрою, що все щастить; навіть колиб хтось шукав консорція, щоб розкопати і продати кавалки Бльоксберґ (гора в Німеччині, на якій збирається нечиста сила), то він знайшов би підприємців і акціонерів для цього; иньшим же разом люде не зважають навіть на турецьку желізничу позичку.

Отже одного такого гарного дня, коли кожда травинка буяє, винесли бондаварське камінновугільне підприємство на віденську біржу, і в день підписки перед банковим домом Каульмана та на вулиці кредитового закладу треба було виставити військовий кордон, щоб тримати в порядку масу напливаючих підписувачів. Публика охоча до підписки зібралась вже раннім ранком перед воротами; хто мав довіря до своєї сили, прокладав собі дорогу локтями: на роздавлені в натовпі капелюхи і одірвані поли сурдутів не звертали жадної уваги; на словесні кривди найвищого стопня та образи кулаком другого і третого стопня ніхто не зважав. Виходячі на вулицю вікна були розбиті і скрізь них кричали: „я підписую десять тисяч, сто тисяч, міліон! Тут кавція!" Відважні ґімнасти використовували вигоди своєї фізичної зручности, злазили на плечі своїх сусідів, звідти на балькон, всували голови до салі і кричали: „пів міліона!" А коли нарешті о шестій годині вечером ворота були замкнені, з балкону гукнули до натовпу, якому не пощастило підписатися: „підписка замкнена!" Натовп довелося збройною силою розганяти. Надвишка підписки була величезна; замість десяти міліонів було підписано вісімсот двадцять міліонів.

Чи підписувачі мали так багато грошей?

Ні в якім разі! Кождий складав десячу частину підписаної суми яко кавцію в иньших паперах. Грошей консорцій ще не бачив.

Ті, які відривають тут в натовпі один одному поли сурдутів, ані хорують надвишкою грошей, ані мають щось спільного з добуттям вугля; але тепер на біржі панує добра погода, можна заробити. Бондаварські камінновугільні акції стоять понад номінальним рівнем; цей невеликий прибуток хотів би кождий охоче сховати до кишені, тоді він не дбає далі про те, що станеться з підписаними ним акціями.

Але про те вже дбають, щоб дерева не росли до неба.

На чолі контрміни стоїть князь Вольдемар. Він один з найбільш славетних біржових матадорів. Коли багато людей, які підписались лише задля скорого прибутку, починає нести свої акції на біржу і продавати там, зріст курсу природно спиняється, надвишка робиться все нищою і нарешті курс починає падати. Коли підприємство здатне до життя, коли акції дісталися в міцні руки, тоді буває що курс починає знов зростати.

Але наука винайшла засіб і проти цього.

Керуюча рада вибирає синдикат. По доконанім зменшенню синдикат рішає, коли він видасть підписувачам їх акції.

А цей час він використовує на те, щоб подарувавши біржовим аґентам акцій пятьсот спонукати їх підбадьорити підприємство. Вони піднимають тоді за кулісами і в паркеті страшний галас. Вони гонять акції страшенно вгору. Вони виривають один одному з рук посвідки з великою надвишкою, але акція не бачить біржі. Між тим показчик курсу зазначує в найкращий спосіб „гроші" і „товар".

Досвідчені люде знають, що це лише театральна війна, що, хто хоче дати готівку, той може дістати з самого жерела стільки акцій по означеній ціні, скільки він захоче; а контрміна чигає лише на хвилю, щоб кинутися між грачами на підвишення і придавити акції цього підприємства та закупити їх за смішно низьку ціну.

Втрачає в цій грі бідний маленький капіталіст, який пішов танцювати на слизьке; страшний бакхичний галас золотого тельця витяг з шуфляди його капітал даючий незначні проценти; а хто пішов на привабу, тому вибух контрміни лишає добрі синьці на спині, і він тікає, полишивши свої акції і невідшкодовані втрати, як рак ногу, дякуючи богови, що йому лишились принаймні чоботи.

Так ідуть справи на біржі.

(Далі буде).

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЯ ЧАСОПИСЬ „СВОБОДА".

Матвій Костишин

ВЕРХОВОДСТВО.

(З днів відродження Української влади на Україні)

Реве-стогне хуртовина
Від сяну до Дону,
Ворог тіснесь на Вкраїну
Та радіть по свому.
Загарбує кровавицю.
В корінь руйнує,
Народ бачить своє лихо,
Кругом ся бунтує.
Там зібралися повстанці,
Вже і полки мають,
Ідуть сміло на ворога,
Про життє не дбають.
Ідуть сміло і завзято,
Щоб волю здобути,
Або голову покласти,
Більш не повернути.
Як дивитись, що вороги
Бенкетують всюди,
Від голоду, мов собаки,
Погибають люди.
Чи то орел сизорокий
В степу задрімався?
Чи то сокіл в темнім гаю
На добре проспався?
То не орел, то не сокіл
Іде крізь Полтаву,
Тай до Києва прямує
Здобувати славу.

Тільки Гетьман Скоропадський
З Німцями вступає
Тай закони по Вкраїні
Кругом розсилає.
Пише закони; а Німець
Гетьману диктує,
Німця військо на Україні
Вже господарує.
Що попадеся під руки,
То не промине,
Скоропадський добре бачить
Тай не відізветься.
Мовчить, немов заціміли,
Ні чичирк не скаже,
Не спитає він у Німця,
Нащо береш, враже?
Бо не дармо його Німці
Гетьманом зробили,
Щоб остав для них покірним
Они з нього жили.
Не так з нього...
А з мужика
Могли шкіру дерти,
А він собі сидів мовчки
До самої смерти.
Та всміхалось єму щастє
А уряд громадський
Починаються, що в них сидить
Гетьман Скоропадський.

Бо Московщина розпалась,
Миколи не стало,
А Керенському у Москві
Прихильників мало.
Щоб назбірав сил Московських
Гетьманство розбити [ких
Тай Україну в Москалі
Знов заосмотрити...
Сидить Гетьман Скоропадський,
Сидить, розважає, [ський
Що дієся на Україні,
Не бачить, не знає.
Що там Німець пограбував,
Народ голодує...
Тай не диво, що довкруги
Сам себе бунтує.
Вибирають депутатів,
Щоб йшли голосити,
До Гетьмана, для мужиків
Ласки попросити.

Пішли в Київ депутати
Пішли — та вернули,
А поради від Гетьмана
Она не почули.
Тільки всего: щоби ждати...
Ось яка обида.
Не сказав він, чи то ласки,
Чи страшного суда.
Так відправив депутати
Гетьман Україні...
Скачи враже як пан каже
Мужик неха[й] гине...

Розійшлися скоро вісти
На всю Україну,
Що цілий край, Скоропадський
Обертає в руїну.
У Полтаві, Чернигові,
Славній Чигирині
У Харкові, на Волині,
Кругом... Ще ні...
Зрушилося Гетьманщину,
Він вже не дбає
Лише з Німцями на здоровлє
Вино попиває.
У тверезім мужицькім шкуру
З Німцями торгує,
Не прогляне, що Україна
Кругом бунтує.

Скрилось сонце, настав вечір
Засвітились зорі,
Сидить мовчки Скоропадський
На всьому престолі.
Брови в него насупились,
Думає глубоко,
Вже і місяць круголиций
Підбився високо.
Нагло сплющилися очи
Ссить він: що труситься,
А під ним Четьманське крісло
До долу валиться.
Прокинувся: кругом глянув
Стало важко в груди,
Він думає, сам не знає,
Що то з того буде.
Дався чути гуркіт крісла
Що се?... розважає,
Що за лихо? аж тут сотник
Двері відчиняє...
І до него... Ох!... Гетьмане!
Лихо!... з нами лихо!...
Повстанці нас обступили
Утікаймо тихо...
Кинувсь Гетьман Скоропадський
Ратунку шукати, [ський
Висуваєсь тихисенько
З пишної палати.
Прощає він старий Київ,
Рідну Україну,
Иде на ласку у чужий край
В стару Німеччину.

Закипіло по Україні,
Неначе Содома
Знов невинно журчить кровія
Бенкетують в доми...
В Полтавщині та в Одесі
Павленко газдує,
Через Волинь в Галичину
Петлюра вандрує.
Коло Києва Зелений
Отаман звився,
Недобившись свої мети
І там заснітився.
Напрям в кождого є иньший,
Варбуються люди,
Сюди, туди, і не знають,
Що-то з того буде.
А Денікін бе завзято
За царскую владу,
Де перейде, лиш руїну
Оставить по заду.
На заході знов Петлюра
Дерся до нестями
Знищив сили, а нарешті
Братаєсь з ляхами,
За Житомир, та зРовна
Устроїв заміну,
Віддав ляхам на потому
Всхідну Галичину...
Затяглися ляцькі бонди,
Бенкет устроїли.
На бенкеті могилами
Лани устелили.
Таких славних вреховодців
Україна мала.
Розлетілись по чужині
Її сиротою стала.
Вороги загарбали
Тай господарують:
Орють лани нашим братом
Гучно бенкетують.
Бенкетуйте, вороженьки!
Час кінцеви прийде,
Коли сонце правди й волі
На Україні зійде!

ДОПИСІ.

МИННЕАПОЛИС, МИНН.

$4,000 на „Народній Дім" в Миннеаполис.

Хто буває по наших народних зборах, мітінгах і т. п. той з гори може сказати, що наслухаєсь „великих слів велику силу", а наслідки всіх палких слів будуть дуже незначні. Так воно водиться в більшости наших громад. Але нащасте, трохи инакше діється в нашій миннеапольській громаді. Читачі „Свободи" могли переконатись по коротких а річевих звітах із нашої громади, що в нас мало слів а за се є діла, як поміч студентам, народний податок і всі другі народні справи. Поза загально-народними справами не забуває наша громада і за чисто льокальні, народно-організаційні. Деськілька свідоміших одиниць, розуміючи вагу „народного дому", як збірного організаційного пункта, скликали на день 26. серпня 1923 р. народні збори. На зборах промовляли місцеві громадяни. Всі беседи були короткі та за се високо патріотичні, ядерні і річеві. Слухаючи сих скромних бесід, малось вра?іне, що бесідники глубоко переконані в правді, яку говорять та що за словами підуть діла. І враження не завело. Вже по першій колекті на дім начислено $4,000 (чотири тисячі)! Крім сего обібрано до сеї справи ще осібних колекторів, які мають піти від хати до хати. На зборах вибрано слідуючу президію:

Григорій Пастушенко, голова; Іван Коцюба, заст. голови; Микола Грубрин, секр. рекорд.; о. В. Гривнак, секр. фін.; Петро Андрущак, касієр; Петро Бутрин, заст. касієра; Іван Сухорович, Петро Гайва, Яків Грубрин, Тимко Квасний, колектори; Антін Процай, Іван Якимів, Стефан Коцюба, контрольори.

Ще одно треба піднести. Збори гляділи на справу „Народнього Дому" з практичного становища. Вибраний під купівлю дім є в гарному положенню, сам на три поверхи, з яких на першому два склепи, на другому чотири апартаменти а на третьому галя. Такий дім легко виплатить себе в дуже короткому часі. Крім сего примістить всі місцеві українські установи, дієчу школу і розсіяні гуртки молодіжи, — одним словом, надасть всему життю в Миннеаполис більшого темпа. Хоть початки дуже гарні і є певні вигляди на будуче, то ще богато треба жертв і праці, щоби розпочате діло увінчалось повним успіхом. Я переконаний, що миннеапольські громадяни докажуть свого і розпочате гарне діло доведуть до найкращого кінця. Юе не було випадку щоби Миннеаполис завів. Громадяни, які не були на зборах, доложать свої жертви на дім а новообраний виділ поведе справу як найкраще. Громада великий чоловік і хто виступає проти її волі, ради своєї амбіції, є кирниником і такий далеко не зайде. Хай не буде ніодного в Миннеаполис, який би не зложив жертви на „Народний Дім". Хай зложить кождий, хто може, але кождий. І, коли ми всі зложимо то через кілька неділь в нас буде свій дім, галя і школа. Ми будемо мати в Миннеаполис свою народню твердиню, відки буде розходитись світло правди і любови до свого рідного. Тож до роботи! Всі враз!

Микола Грубрин,
рекорд. секретар.

ТОРОНТО, ОНТ., КАНАДА.

Український Хор співає на Канадійській Національній Виставі в Торонто.

Канадійська Національна Вистава, це Вистава, яку тільки Канадійці потрафлять улаштувати що року. Порівнять її можна з виставами світовими, як в Сан Франціско, в 1915 році.

Продукт цілої Канади, ба також і з Англії, а часами навіть як сього року, з Мексика та Куби, представлений тут, і сьому поверх міліон народа приглядається. Дивляться на це все не тільки Канадійці, але й народи цілого світа приїздять, щоб побачити виставу.

І тому то треба згадати і нам про цю виставу, і не тільки щоб згадати але зацікавитись нею, і по змозі на слідуючі літа взяти в ній участь.

Канадійське Товариство для поширювання музики прислало відозву Українцям в Торонто, ще минулого року, просячи, щоб Українці взяли участь у виставі, так з народними вишивками, котрі цікавлять Англійців, як і з українським хором, українськими піснями. Гі у відповідь, помимо дуже неприязного відношення торонтоньских большевиків українські вишивки заняли місце на виставі, а на виставовій площі співав український хор.

Це зробило велике вражіння на инші народи, і вже з початком літа, цего року, зі всіх сторін Канади приходили запити до бюра для поширення музики, чи український хор буде знова співати.

Голова Бюра, Мр. Еткинсон, зараз удався до відповідних осіб межи Українцями, і просив щоби Український хор знова співав на виставовій площі. Справою занялись д. В. Кухта і д. М. Юречків.

Зорганізовано хор, і негаючись всі співаки учились ріжних пісень та очікували хвилі, коли мають представити українську пісню тисячам народу ріжних націй.

В кінци прийшов назначений час, день 30-го серпня і вже від полудня почали сходитись співаки на виставову площу. Дівчата в пишних українських строях, мущини в гордих козацьких, що викликало надзвичайне зацікавлення, і мов чаруючи, тягло за собою світ народа.

І на початок залунала пісня, пісня наших прадідів-козаків, пісня наших матерій, пісня нашого серця. Незвичайна тишина запанувала довкруги межи слухачами, бо не хотіли пропустити ані одної стрічки ні одного такту. Народ цікавила пісня, котрої вони не розуміли, але по їх обличчю видно було що вони наче відчувають слова та настрій пісень.

Сім разів виступав український хор в ріжних місцях площі і сім разі лунали грімкі оплєски слухачів. Репорте заходили час від часу, щоб узяти знимки, а професори музики ходили за хором безнастанно, щоб могли затямити нові для них арії, новий ритм, та новий вислів пісні.

„А коли на останку — пише торонтоська часопись — співаки заспівали нам в нашій мові англійський національний гимн, серця наші не всилі були видержати, наші серцеві напруження трісли і ми відчули глибоку пошану і подяку для співаків."

Хором проводив д. М. Юречків, а пояснення подав д. В. Кухта. Деякі часописі, критикуючи співаків, виразно зазначують, що хотяй ефектів артистичних не було, але всетаки пісні вийшли надзвичайно добре, щодо ритму і такту, та загального вислову.

Честь належиться тим, що доложили своїх сил, не зважаючи на труд; слава належиться ім за те, що не відказались представити Канадійцям, що хотяй доля загнала нас по закутках світа, то всетаки українська пісня живе, український рід існує та відновляється в новому поколінню.

Подяка належиться добродіям В. Кухті і М. Юречкову за те, що поставились зорганізувати і повести український хор.

А від цеї пори повинні українські диригенти цілої Канади постаратись о те, щоб на слідуючий рік хор був сильніший та складався з як найліпших співаків цілої Канади.

Учасник.

ТЕЛЕГРАМА ОБЄДНАННЯ ДО ЛІГИ НАРОДІВ

Обєднання Українських Організацій в Америці вислало до Ліги Народів у Женеві слідуючу телеграму:

The undersigned Organization calls the attention of the Council of the League of Nations to the situation of the Ukrainian lands under Poland, namely:

1. It protests against the decision of the Conference of Ambassadors of March 14, 1923, allotting to Poland the Ukrainian territories west of the boundary of the Treaty of Riga, that is, Galicia, Volin, Cholm, Pidliashe and Polisye.

a) This decision is a violation of the right of the self-determination of nations and a sanction of force, since Poland conquered the Ukrainian territories against the will of the Ukrainian people who formed their own government.

b) As to Galicia this decision is a violation of obligations which the Supreme Council in their decision of June 25, 1919, under the third and fourth articles specified that Galicia will be given temporarily under civilian administration of Poland as a separate autonomous territory, and that the people of that country will be granted an opportunity to execute the right of self-determination.

2. Calls your attention to the fact that the Ukrainian people in these territories have no protection of their national existence.

a) Though specified in the decision of the Conference of Ambassadors, Poland agreed that the ethnographical conditions in the eastern part of Galicia demands self-governing regime, Poland gives no thought to self-government of Galicia.

A separate the Amnesty Act of July 25, 1923, has for its object to prevent the returning to their land of all those who took active part against Poland for the national independence of Galicia.

b) The conference of the allied nations and Poland of June 28, 1919, regarding the protection of the national minorities had in mind ethnographical Poland with small national minorities and for that reason its decisions cannot protect an eight million Ukrainian population which in population and territories exceeds many European countries.

c) The Polish government does not observe the resolutions of this conference towards the Ukrainian people but in every way tries to exterminate Ukrainian culture and polonize the Ukrainian lands.

3. Asks the Council of the League of Nations to take the Ukrainian nation under their protection and make reparations for the injustice done to Galicia by the decision of the Conference of Ambassadors of March 14, 1923.

4. Declares that the Ukrainian people will never consent to the allotment to Poland of their land and will not cease to struggle for restitution of the State of their own. It depends upon the League of Nations whether the Ukrainian nation will obtain this object through international justice or through an appeal to force and arms.

United Ukrainian Organizations of United States.

По українськи вона звучить:

Підписана організація звертає увагу Загальних Зборів Союза Націй на положення українських земель під Польщею, а саме:

1) Протестує проти рішення Ради Амбасадорів з 14. марта 1923, яким признано Польщі українські землі на захід від лінії рижського договору, себто Галичину, Волинь, Холмщину, Підляшє й Полісє.

а) Се рішення являється зломанням права самовизначення народів і санкцією насильства, бо Польща завоювала сі українські землі проти волі українського народу, який утворив свою власну державу.

б) Зокрема щодо Галичини се рішення являється зломанням зобовязання, яке Найвисша Рада дала насіленню того краю в рішенню з 25. червня, 1919, де в точках 3-ій і 4-ій говориться, що Галичина буде тільки тимчасово віддана під цивільну адміністрацію Польщі як окрема автономна територія, та що населення того краю одержить змогу виконати право самовизначення.

2) Звертає увагу на те, що український нарід на тих землях не має ніякої охорони свого національного істнування.

а) Хоч сказано в рішенню Ради Амбасадорів — „Польща признала, що етнографічні умови відносно східної части Галичини вимагають самоуправного устрою", одначе про якунебудь самоуправу Галичини Польща не думає.

Зокрема закон про амнестію з 25. липня, 1923, має за ціль унеможливити поворот до краю всім тим, що боролись проти Польщі за державну незалежність Галичини.

б) Договір між головними державами антанти і Польщею з 28. червня, 1919, про охорону національних меньшостий мав на увазі етнографічну Польщу з невеликими національними меньшостями і тому не може захиститись охороною для 8-міліонового українського населення, яке величиною своєї території і своїм числом перевисшає богато европейських держав.

в) Польське правительство не сповняє у відношенню до українського населення і своїх постанов сього договору, тільки всіми способами змагає до винищення української культури і до польонізації українських земель.

3) Просить збір Ліги Народів взяти в охорону український нарід під Польщею і направити кривду, заподіяну Галичині рішенням Ради Амбасадорів з 14. марта, 1923.

4) Заявляє, що український нарід ніколи не погодиться з прилученнєм його до Польщі і не понехає боротьби за відбудову власної держави. Від Ліги Народів залежить, чи український нарід осягне сю ціль шляхом міжнародньої справедливости, чи остане йому тільки дорога до оружної сили.

Обєднання Українських Організацій в Америці.

З ГРОМАДИ І ГРОМАДИ!

В залученню посилаю від „Українського тов. Січ, У. Н. С. 282 в Сиракюз, Н. Й. два „Моні Ордери" на загальну суму сто-шістьдесять дол. (160.00).

Часть цих гроший походить з балю $120.95, а часть з Народнього Податку $39.05, разом $160.00.

Сю суму прошу розділити як слідує:

На школу в с. Краю	60.00
На Інвалідів	50.00
На боротьбу з Ляхами	50.00

Остаюсь з поважанием,
І. Лесюк, секр.

А ось що діється в иньшій!

Світлий Заряде!

В тім листі найдете посвідку на 5.00, це жертви на Рідну Школу. Зложили: Гр. Брибіцький 4.00, Гар. Федоришин 1.00. Коли попередня збірка ще не проголошена, то прошу проголосити разом і ту.

В попереднім листі я нічо не писала, бо не мала часу, а тепер хочу дещо написати, які то є обставини в Ст. Пол. Тут Українців є троха, але що з того, коли не одного духа. Богато попереначувалися навіть не хочуть знати про Україну кажуть: а мені Україна що дала? Оден казав: на що тепер збирати, коли держави нема, а його жінка каже, що це все не правда, що часописи пишуть, каже, що там в краю Поляки не боронять учитися по руське, навіть посвідчилася своїм сином. Я не хочу нікому дорогати, але серце болить, як наші денекотрі не знають цінити свого. Мушу вже висказати все, що тяжить на серци. Буде мабуть вже 30 тир роки. Я дістала від Українського Червоного Хреста з Канади, щоби занятись збіркою на сироти до краю. Я не відмовилась від цего і пішла де живуть наші і одні про других казали, де хто мешкає. Я прийшла до тої хати і сказала по що я прийшла, а она говорить до мене по польське, „Я купілам польскі ліберті бонд" і плацем колекту до косцьола і належим до братства". А мені якби ніж в серце встромив. І не дала нічо! Так наші люди підпомагають ворогів. Діти свої посилають до їх школок і самі позабували по українське говорити. Правда є трохи свідомих, котрі розуміють справу, лише одно лихо, що у нас нема жадної організації і церкви тоже нема, так деякі збірки то даємо до Миннеаполіс і Народний Податок там також платимо. Бо сеї що свідоміші, так за ними не треба ходити они самі занесуть. І вони наріканють на антанту і Бог зна на кого, але самі помочі не хочуть. Коб вареники були готові тоб зїли, але помощи не ма кому. Та не всі сплять, є і щирі працьовники які не дадуть пропасти свому народові в ляцьких тазурах. З глибоким поважанием

Катруся Качмар,
Ст. Пол, Минн.

Хвальний Заряде! Правдоподібно від довшого часу ждете відомостий від Ліги Горжан в справі і ідіяльности. Проситься приняти до відома, що горячий літний час а переважно в місті Ню Йорку не позволяє на ширшу діяльність.

Завданнем Ліги було і єсть працювати без найменьшого упину, однак час не всегда сприяє. Проситься за тим не числити нам за зле в приминенню деяких обовязків, а приймить до ласкавого відома, що на слідуючий тиждень повикінченю рахунків постараємось надіслати Дар Цвітів на Рідну Школу.

Щоби бодай в части умежливити працю Обєднання, пересилаєм в залученню дещо зібраного податку, я кривнож малу скількість на визвольну боротьбу призбиране в часі літньої проволоки. В залученю на 436.00 з чого Народного под. 24.00, Політичним вязням на цигаретки 12.00 а 400.00 на визвольну боротьбу. Желаючи красного успіху в тягу дльшої народної роботи вірим, що політичною карністю та обопільною роботою єдністю пожертвовання братів в рідному краю, дійдем в короткі до бажаної цілі Вільної України.

Є товариським привітом,
Виділ Ліги Грожан,
П. Сокальчук, сек.

Обєднання Українських Організацій в Америці.